

ГУМАНІСТИЧНА СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ: СТОЛІТТЯ XXI

Анотація. XXI століття вимагає нової системи освіти взагалі і системи професійної освіти, зокрема. Сьогодні існує проблема трансформації всієї системи професійної освіти, яка повинна стати наслідком трансформації кожного її елемента. У вже проведених дослідженнях з цієї проблематики в недостатньому ступені висвітлені: футурологічні прогнози, що стосуються розвитку техніки й технологій, соціальних процесів, що визначають зміст освіти майбутнього; концепція трансгуманізму, спрямована на вдосконалювання розумових і фізичних можливостей людини з метою усунення тих аспектів людського існування, які трансгуманісти вважають небажаними; розвитку технологій прискореного навчання, що дозволяють у рази й навіть десятки раз прискорити процес оволодіння знаннями, уміннями, навичками й способами діяльності; проблеми становлення інформаційного суспільства, що мають специфічний інформаційно-екологічний характер. На підставі аналізу існуючих в освіті тенденцій робиться висновок, що перспективи розвитку і виживання людства невід'ємно пов'язані з формуванням філософії гуманного професіоналізму, що в якості умови й пріоритету професійної діяльності апріорі визнає відсутність шкоди для людини і її спрямованість на людське благо. Робиться обґрунтований висновок про те, що головною гуманістичною стратегією відтворення фахівців нової формації є наявність і перспективна підготовка професійно-педагогічних кадрів, для яких власними переконаннями стануть ідеї гуманного професіоналізму, і яких самих можна буде вважати моральними професіоналами.

Ключові слова: гуманістична стратегія, професійна освіта, педагог професійного навчання, гуманний професіоналізм, моральний професіонал, філософії гуманного професіоналізму, професійно важлива якість, трансформація системи професійної освіти.

HUMANISTIC STRATEGY FOR DEVELOPMENT OF PROFESSIONAL EDUCATION: XXI CENTURY

Abstract. XXI century demands a new education system in general and vocational training systems, in particular. Today there is a problem of transformation of all system of vocational training which should become a consequence of transformation of its each element. In already spent researches on this problematics in insufficient degree shined: futurological forecasts which developments of technics and technologies, social processes which define the maintenance of formation of the future concern; the concept of transhumanism directed on improvement of intellectual and physical possibilities of the person for the purpose of elimination of those aspects of human existence which transhumanists consider undesirable; development of technologies of the accelerated training which allow in times and even tens times to accelerate process of mastering by knowledge, abilities, skills and ways of activity; problems of formation of an information society which have specific information-ecological character. On the basis of the analysis of tendencies existing in formation the conclusion becomes that prospects of development and survival of mankind integral are connected with formation of philosophy of humane professionalism which as a condition and a professional work priority a priori recognises absence of harm for the person and its orientation for the human blessing. The substantiated conclusion that the main humanistic strategy of reproduction of experts of a new formation is presence and perspective preparation of is professional-pedagogical shots for which ideas of humane professionalism become own belief becomes and which it will be possible to consider as moral professionals.

Keywords: humanistic strategy, vocational training, the teacher of vocational training, humane professionalism, the moral professional, philosophy of humane professionalism, professionally important quality, transformation of system of vocational training.

Постановка проблеми. Найбільш значимою особливістю сучасної інформаційно-технологічної революції є те, що за останні кілька років людство накопичило більше знань, ніж за всю свою

попередню історію. При цьому швидкість обміну інформацією виросла в тисячі раз і продовжує неухильно рости. У свою чергу, це є провісником того, що в найближчі десятиліття слід очікувати нові фундаментальні відкриття в сфері науки й техніки. Відповідно, такий стан справ не може залишити без змін існуючу систему як освіти взагалі, так і професійної освіти, зокрема. Іншими словами – існує проблема трансформації всієї системи професійної освіти, яка повинна стати наслідком трансформації кожного її елемента. Так, поза всякими сумнівами, повинні бути ретельно проаналізовані:

- *цілі* професійної освіти з урахуванням наукового прогнозування швидкості відмирання старих і появи нових професій;
- *зміст* професійної освіти, який має відбивати зміст професійної діяльності як існуючих, так і перспективних професій;
- *технології* професійного навчання й професійного виховання, заснованих на принципах: адаптивності; цифровізації; дуальності; урахування індивідуальних психофізіологічних особливостей; мінімізації витрат часу; об'єктивності педагогічного контролю;
- *результат* професійної освіти в частині способів його оцінювання, що припускають інноваційні методи, засоби й форми діагностики;
- *викладачі* в частині відповідності їх компетентності цілям професійної освіти й можливості управління всіма іншими компонентами педагогічної системи в її прогностичному розумінні;
- *учні (студенти, слухачі)*, професійний відбір яких повинен здійснюватися на основі науково обґрунтованих моделей особистості й діяльності майбутніх фахівців із застосуванням високоефективних методик, що з високим ступенем вірогідності встановлюють відповідність індивідуальних психофізіологічних особливостей абітурієнтів тим специфічним вимогам, що виставляє до них майбутня професія.

Усі ці завдання вимагають чіткого прогностичного розуміння основних тенденцій розвитку професійної освіти в XXI столітті – столітті стрімкому, багато в чому суперечливому, столітті небувалого інформаційно-технологічного прогресу.

Аналіз попередніх досліджень. Дослідженню основних тенденцій розвитку освіти у XXI столітті присвячені роботи таких вітчизняних і зарубіжних вчених як: В.І. Астахова [1], М.С.Ашилова [2], Б.С. Гершунський [3], Н.Г. Ничкало [4], Л.В. Репіна, Е.Г.Реутова [5], J.R. Nichols [6], J. Gerstein [7] й ін.

Усі ці дослідження містять елементи наукової прогностики й базуються на сучасних уявленнях про процеси навчання й виховання. Проте, у них у недостатньому ступені висвітлені:

- футурологічні прогнози, що стосуються розвитку техніки й технологій (особливо цифрових), соціальних процесів, що визначають зміст освіти майбутнього;
- перспективи використання інформаційного поля Землі (ноосфери) в освітніх цілях;
- концепція трансгуманізму, спрямована на вдосконалювання розумових і фізичних можливостей людини з метою усунення тих аспектів людського існування, які трансгуманісти вважають небажаними (страждання, хвороби, старіння, смерть тощо);
- розвитку технологій прискореного навчання, що дозволяють у рази й навіть десятки раз прискорити процес оволодіння знаннями, уміннями, навичками й способами діяльності, що базуються на їхній основі;
- проблеми становлення інформаційного суспільства, що мають специфічний інформаційно-екологічний характер, а саме: інформаційна безпека особистості й суспільства, інформаційні війни, керування й маніпуляція масовою свідомістю, комп'ютерна злочинність, комп'ютерна ігрова наркоманія, інтернет-залежності різного роду, віртуалізація міжособистісного спілкування, збереження людської сутності в умовах створення штучного інтелекту й кіборгізації людини й ін.

Усі перераховані вище аспекти, що впливають на зміст, форми й технології освіти майбутнього потребують певного урахування при визначенні тенденцій розвитку освіти у XXI столітті.

Мета статті – виявлення на основі прогностико-аналітичних процедур основних тенденцій і, на їх основі, гуманістичної стратегії у розвитку як освіти взагалі, так і розвитку професійної освіти, зокрема.

Виклад основного матеріалу. Ще на самому початку поточного століття Міжнародна Організація Праці (МОП) визнала, що ХХІ століття загрожує стати століттям тотальної некомпетентності. Сьогодні можна знайти багато підтверджень такому прогнозу – починаючи від сфери техногенної й закінчуючи сферою політики. Одним з яскравих прикладів цього є підхід, застосовуваний, на жаль, у багатьох країнах, згідно з яким главами міністерств охорони здоров'я, оборони, внутрішніх справ, атомної енергетики й ін. призначаються люди, що не мають відповідної базової освіти. Так, наприклад, у Казахстані під час перебування одного з таких некомпетентних міністрів охорони здоров'я, далекого від медицини, у декількох пологових будинках Південно-Казахстанської області 154 немовлям була занесена ВІЛ-інфекція. Міністра після цього зняли, і практику призначення «ефективних менеджерів», далеких від знання предметної сфери того, чим вони керують, припинили. І таких прикладів в усьому світі можна нарахувати десятки – прикладів, коли на відкуп некомпетентності віддаються здоров'я громадян, екологічна і ядерна безпеки, законність і правопорядок у країні й сам мир не тільки в конкретній країні, але й на самій планеті Земля. У даному зв'язку потрібно відзначити, що за прогнозами футурологів у період з 2060 по 3000 роки планеті загрожують глобальні катастрофи, однієї із причин яких є тотальна некомпетентність.

І ця тотальна некомпетентність починається з таких простих речей як:

- викривлення або неправильних визначень ключових понять, прийнятих у конкретних науках;
- відсутність організованих термінологічних систем у багатьох гуманітарних науках, систем, у яких діє правило «один термін – одне поняття»;
- завищення ступеня абстракції при визначенні тих або інших понять ще на рівні одержання загальної середньої освіти, що приводить до тотального нерозуміння суті явищ навколишньої дійсності;
- знищення вивчення основ наук у загальноосвітній школі під видом формування в учня «цілісної картини світу» і ін.

У якості ілюстрації викладеного вище можна навести результати проведеного нами аналізу визначень такої важливої для багатьох наук категорії як категорія «знання», наведених в 28 підручниках і навчальних посібниках з педагогіки, результати якого подані в [8]. Цей аналіз показує, що більша частина визначень грішить неконкретністю, тавтологією й нечіткістю, наприклад: «знання – результат пізнання...», «знання – продукт суспільної матеріальної й духовної діяльності...», «знання – відбиття пізнаваного миру в думці людини...» і т.д.

Не заперечуючи наведених тверджень, все-таки помітимо, що подібні визначення однієї з основних категорій дидактики абсолютно не допомагають педагогові-практику чітко зрозуміти, що ж конкретно він повинен передати учням, а також і те, за якими показниками контролювати хід і результат засвоєння знань. Тому для подальших міркувань постараємося визначити це поняття в такий спосіб.

Знання – це логічно структурована й систематизована інформація про навколишній світ, відбита в специфічних одиницях людської психіки, яка дозволяє людині доцільно взаємодіяти з навколишнім середовищем.

Не претендуючи на вичерпну наукову повноту й канонічність такої дефініції, все-таки можна виділити ключовий визначник, згідно з яким знання – це інформація. А це означає, що, як і будь-яка інформація, знання мають обсяг, а також специфічні одиниці, у яких цей обсяг вимірюється. Однак, у визначенні, яке дано з позицій кібернетичного підходу в педагогіці, відображується той факт, що інформація відбивається в людській свідомості дуже специфічним чином, а не так, наприклад, як у комп'ютері. Термін «доцільність» відносно взаємодії з навколишнім середовищем указує на наявність мети цієї взаємодії, а взаємодія людини з навколишнім середовищем, якій притаманно цілепокладання, як відомо, називається діяльністю. Таким чином, слід чітко розмежувати у свідомості кожної людини такі поняття як «знання» і «інформація», а також сформувати вміння підтримувати перманентний інтерес до одержання всі нових і нових знань, зробивши його одним з основних критеріїв професіоналізму.

Сучасний статус особистості в цивілізованому світі як вищої самоцінності й оволодіння наукомісткими, безвідхідними, екологічно безпечними й іншими високими технологіями, що відбувається в нашому суспільстві, повинні спиратися на розвинену динамічну структуру особистості,

а це, у свою чергу, ставить проблему повноцінного розвитку людини і як громадянина вільної країни, і як трудівника – сучасного професіонала.

Щоб людина почувала себе повноцінною особистістю у внутрішньому духовному плані, їй необхідно освоїти стійкі етичні критерії, які вироблені світовою цивілізацією. Тоді й творчий потенціал її знайде відображення в діяльності, тому що така людина буде мати необхідність відчувати відповідність своїх власних оцінок тим, що прийняті в суспільстві в цілому. Усе це повною мірою стосується й професійної діяльності.

Можна затверджувати, що на сучасному етапі розвитку світової цивілізації ідея *homo moralis* в галузі професійної діяльності людини конкретизується у вигляді ідеї *professionel moralis*. Це обумовлюється також наявністю глобальних проблем сучасності, кожна з яких у самий найближчий час здатна привести до фатальних катастроф на нашій планеті й навіть знищенню людства.

Отже, якщо людство прагне мати перспективи розвитку й взагалі мати майбутнє, то вже зараз треба опікуватися про гуманізацію освіти й у першу чергу – освіти професійної. Це є або буде першим кроком у формуванні основ *гуманного професіоналізму*.

Суттєву роль у розвитку особистості молодшої людини відіграє свідоме прагнення до саморозвитку, тому що перед кожним, хто осмислює свою життєдіяльність, постає питання: як формувати себе як особистість, як отримати ті знання й уміння, які не зміг засвоїти раніше?

Сьогодні завданнями професійної підготовки є: 1) широкопрофільне навчання робітників і фахівців вищої кваліфікації, які б володіли крім практичних, розвиненими інтелектуальними вміннями; 2) забезпечення їх високої професійної мобільності й адаптації в умовах ринкових відносин; 3) формування готовності до професійної творчості й здатності до саморозвитку; 4) забезпечення знаннями й навичками підприємницької діяльності. Але, самим важким завданням професійної освіти буде виховання **морального професіонала**. Дуже точно про це написав Б.С. Гершунський: «сучасне людство на тлі видатних досягнень Науки й ейфоричного торжества Знання усе більш втрачає Віру, втрачає духовні орієнтири й дійсні життєві цінності, стрімко рухається до повної моральної деградації. Зрозуміти, ужахнутися й постаратися переломити цю катастрофічну й, здається, вже непереможну тенденцію – значить у буквальному значенні зберегти життя на планеті Земля... чи є завдання більш важливе в сьогоднішньому Світі? чи є більш важливе завдання у сучасній освіті й освіті майбутнього?» [3, с.570].

Не можна не погодитися з тим, що «людство не врятують ні природні багатства, ні розумні машини, ні геніальні політики. Його врятує гуманна особистість, відтворена в мільйонах земель» [9]. І в першу чергу мова йде про особистість професіонала, формування якого пріоритетно займаються педагоги професійної школи. Відповідно, у цьому контексті особлива роль приділяється такій галузі педагогічної освіти як освіта професійно-педагогічна. Поза всякими сумнівами що педагоги професійного навчання чи навряд зможуть вплинути на аморальних політиків і представників інших професій, однак моральність випускників професійних навчальних закладів вони забезпечити можуть і зобов'язані. Це й буде на практиці – «гуманна особистість, відтворена в мільйонах земель». При цьому, забезпечуючи високу якість професійної освіти, вони будуть реально здійснювати захисну функцію освіти. Усе це вимагає від інженера-педагога неухильного вміння вирішувати два основні стратегічні завдання своєї діяльності: 1) формувати професіоналізм високого рівня; 2) виховувати моральність випускника як професійно важливу якість, провідну якість його особистості.

Розв'язання цих завдань вимагає, у свою чергу, серйозних змін у змісті, формах, засобах і методах підготовки педагогів професійного навчання. Важливу роль у цьому процесі відіграють гуманізація й гуманітаризація професійно-педагогічної освіти. Особливе місце тут належить дисциплінам психолого-педагогічного циклу взагалі й педагогічним дисциплінам зокрема.

Висновки. На підставі викладеного вище можна констатувати таке.

1. Перспективи розвитку людства невід'ємне пов'язані з формуванням філософії гуманного професіоналізму, що в якості умови й пріоритету професійної діяльності апіорі визнає відсутність шкоди для людини і її спрямованість на людське благо. Відповідно, моральність людини повинна стати невід'ємною складовою частиною професіоналізму, умовою визнання працівника професіоналом.

2. Провідною ідеєю освіти в професійних закладах освіти повинна стати підготовка морального професіонала, для якого світоглядною основою, як професійної діяльності, так і життя

взагалі буде філософія гуманного професіоналізму.

3. Головною умовою й суб'єктом відтворення фахівців нової формації є наявність і перспективна підготовка професійно-педагогічних кадрів, для яких власними переконаннями стануть ідеї гуманного професіоналізму, і яких самих можна буде вважати моральними професіоналами. Таким чином, мова йде про випереджальну стратегію професійно-педагогічної освіти, що базується на гуманістичній парадигмі, а також на високих професійній (у технічній, медичній, юридичній, економічній, аграрній й інших сферах) і педагогічній компетентностях педагога професійного навчання майбутнього.

Список використаних джерел:

1. Астахова В. И. Основные тенденции развития образования в XXI веке // Вісник Харківського національного ун-ту ім. В.Н. Каразіна. Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи; вип. 23. – Харків, 2008. – № 844. – С. 245–250.
2. Ашилова М.С. Вызовы и тренды системы образования в XXI веке [Электронный ресурс] // Вестник Российского философского общества. – 2012. – №4. – Режим доступа: <http://www.intelros.ru/readroom/vestnik-rossijskogo-filosofskogo-obshhestva/f4-2012/17778-vyzovy-i-trendy-sistemy-obrazovaniya-v-xxi-veke.html>. – Дата доступа: 21.03.2018.
3. Гершунский Б. С. Философия образования для XXI века. (В поисках практико-ориентированных образовательных концепций) / Б. С. Гершунский. – М. : Совершенство, 1998. – 608 с.
4. Ничкало Н.Г. Проблеми підготовки виробничого персоналу у XXI столітті: концептуальний аспект // Kształcenie zawodowe: pedagogika i psychologia = Професійна освіта педагогіка і психологія: пол.-укр., укр. пол. [щорічник]. – Ченстохова; К., 2004. – Вип. 6. – С. 19-35.
5. Репина Л.В., Реутова Е.Г. Тенденции развития образования в XXI веке в условиях современной глобализации [Текст] // Педагогическое мастерство: материалы VII Междунар. науч. конф. (г. Москва, ноябрь 2015 г.). – М.: Буки-Веди, 2015. – С. 22-24.
6. Nichols J.R. 4 Essential Rules Of 21st Century Learning [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.teachthought.com/learning/4-essential-rules-of-21st-century-learning/>. – Дата доступа: 21.03.2018.
7. Gerstein J. Fantastic Chart On 21st Century Education Vs Traditional Education [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.educatorstechnology.com/2014/06/fantastic-chart-on-21st-century.html>. – Дата доступа: 21.03.2018.
8. Васильев І.Б. Теоретичні та методичні засади підготовки педагогів професійного навчання: монографія / Іван Борисович Васильєв. – Харків : Смуґаста типографія, 2014. – 448 с.
9. Богомолов С. И. Инженер XXI века – самая гуманная специальность на Земле (Проблемы гуманизации инженерного образования) : метод. пособие / С.И. Богомолов, Л. С. Даниленко // Политехник. – 1995. – № 12.

DOI: 10.31652/2412-1142-2018-50-65-69

УДК 378.6(73)

*О.С. Домінський, м. Вінниця, Україна / O.S. Dominsky, m. Vinnytsya, Ukraine
tech.college@vtc.vn.ua*

МІСЦЕВІ КОЛЕДЖІ У США

Анотація. У статті розглянуто діяльність системи місцевих (дворічних) коледжів США, які за своїм освітнім рівнем відповідають нашим технікумам і коледжам. У даний час ці навчальні заклади складають третину вищих шкіл США і є найбільш динамічною частиною вищої освіти країни.

Розвиток системи коледжів забезпечується тісним співробітництвом всіх учасників процесу – навчальних закладів, компаній і підприємств, органів управління місцевого та регіонального рівнів. Місцеві коледжі відіграють провідну роль в трудовлаштуванні випускників шкіл, є важливою ланкою, яка зв'язує середню школу та університети. Вони пропонують також підготовчі технічні курси, учнівство, кооперативну освіту та професійну підготовку. Характерним є тісне співробітництво з роботодавцями, місцевою громадськістю, організаціями, які займаються трудовими відносинами. Коледжі гнучко та своєчасно реагують на запити